

Süleyman peyğambarara
Rəbbimədıqır şiv yağıir?

Süleyman peyğambarara
Rəbbimədıqır şiv yağıır?

Süleyman peyğambarara
Rəbbimədıqır şiv yağıır?

Süleyman peyğambarara Rəbbimədıqır şiv yaıǵıir?

Rəssam: M. Levashova

Masa hiles ixhes deş
Satış üçün nəzərdə tutulmayıb

Hamı ğudu xıla fad kitab Rutul ç'ililə kixhir yii. Rutul ç'ilid, Latınadı qrafikaxhvanıd, əlifba hazır yişinala sa şumuid sən litxhur. Midi vaxtıra ham xınımaşdı, ham yaşlıyəşdi badannə q'aliy haasıd kitabırnə madıd matriyalbır midi ətifbayaxhvan çap yişir yii.

Mid kitab Muqqəddəs kitabma tur adı peyğambarasiləd q'vaıd ruxhuy kitab yii. Kitabad tur "Süleyman peyğambarara Rəbbimədiqır şiv yaıǵıir?" yii. Midi kitabak Süleyman peyğambaradı uımuirdid sasad maq'ambır kinə yii.

Kitab q'aliy haadə ğvas hats'as yii ki, şivsə Süleyman peyğambaras Rəbbimərə misəd hikmət vır, çətindi, yuiq'dı kardımıs havnara şivsədi g'ararmıxhvan haiq' vaanay, ilsanaşis mid g'ararbır un yitq'ıdə havmıra şiv fikir vaanaydə.

Süftədədi xhibdı tarixçəyak midi zadımıla kinə yii. Havnala xhala, Süleyman peyğambarara hairsa cür mətləbmıdı badannə huxhud hikmətlid kəlimətbır va ya "məsəlbır" kixhir yii.

Muqqəddəs kitabmık misəd misəlbır bala kinə yii. Midi kitabak ma, havamıkla sa q'ayidəbır kaıǵaıduıxuir kixhir yii. Misədi kitabmıra ham Peyğambarar yıxanə dats'ar daas dii, ham ki Rutul ç'ilis gələcəkəs balad xeyir vıs yii.

*Süleyman peyğambar (yanudu eradı yıq'amə XI-X əsr),
İsrailədi paççah Davuddu dix yinay.*

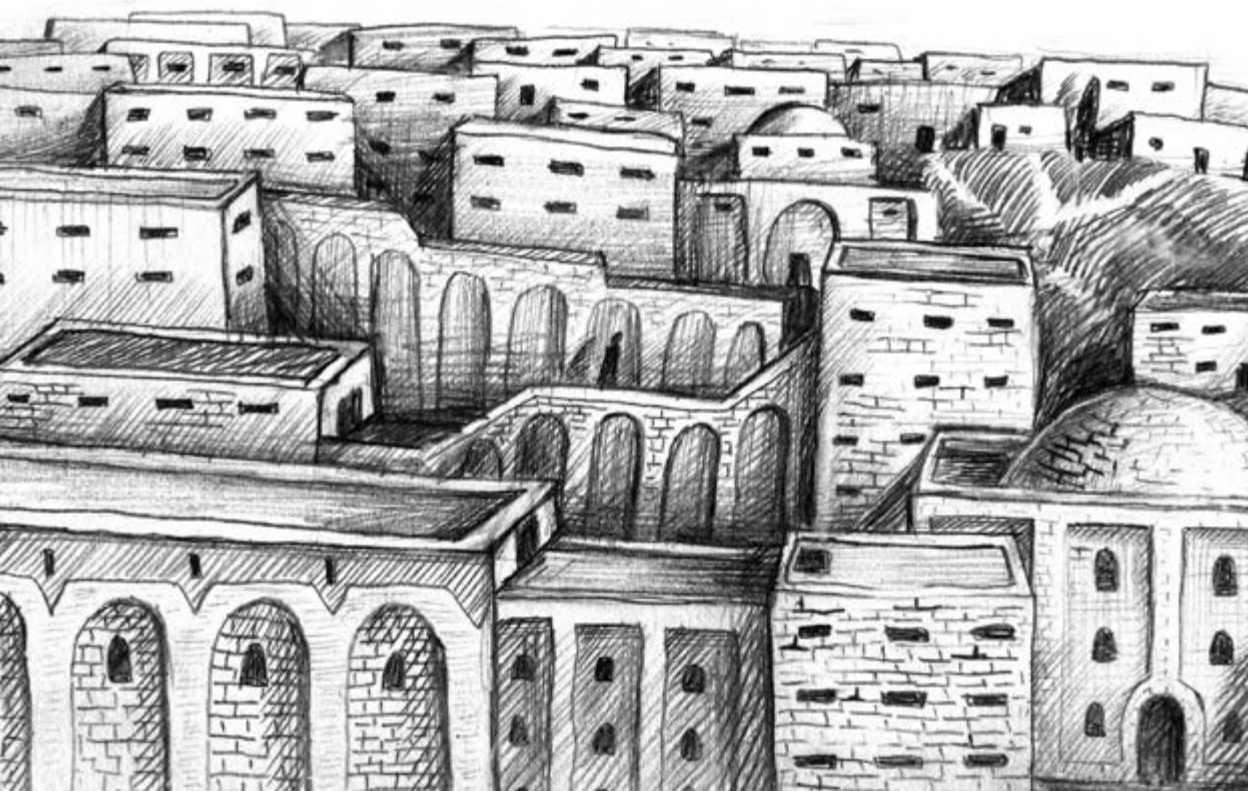
*Süleyman peyğambar ham ki, İsrailədi paççah yişidi
yii. Havnadı turula sinə Muqqədəs kitabmık kixhidi
yazımık, hamı vuixçə ki q'aliy haas yii, Süleyman
peyğambar dünüdüdü ən hikmitlidi ilsankal ğaqva
haar.*

*Midi kitabadı süftədədi yazımıla vaixçuis hats'as yii
ki, şivsə yişidə Süleyman peyğambar misə hikmitli
yişir. Süleyman peyğambaradı midi hikmitlivalis gürə,
havnara paççahval vaay devirdə İsrailədi devlətdid ən
yıxid vaxtbıkal tarixdə atkır yii.*

*İsrailədi xalq'ıdı mid ən yıxdı, əmin-amanlıx yiidi sa
devir viinay.*

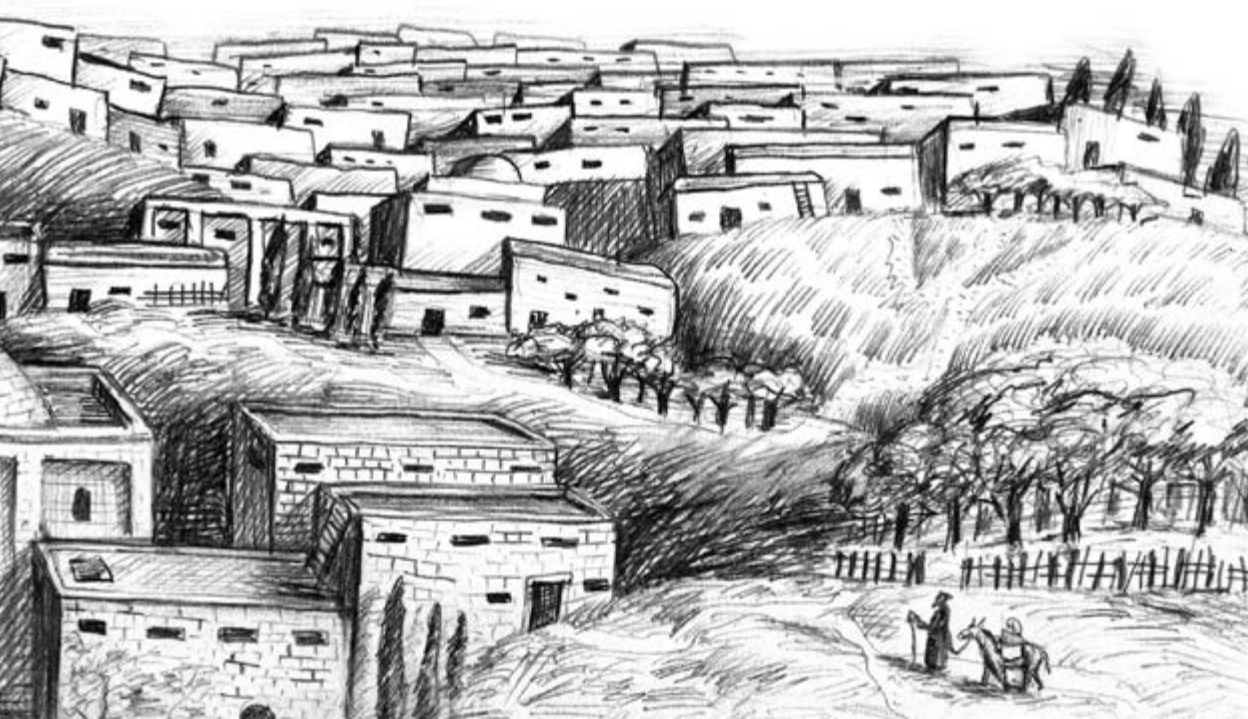
*Süleyman peyğambar sa ruxhunə ən masarid Yinqidi
xal hıdı ilsankal ki məşhur yii.*

Süleyman peyğambaras Yinçidi pay

Süleyman peyğambarara Misirədi paçcahaxhvan bəgədə yişin badannə havnadı riş cis raar. Minara cidi xhıdıldı Davuddu peyğambaradı şəhərdə¹ rıkrıkar. Çün ki, hələ nə cid saray, nə ki Yinçid xalnə Yerusəlimədi ğarıqı ruğur haay masbır hür əğəyq'ır dişnay.

¹ *Davud peyğambaradı şəhər:* Davud Süleymandı did yinay, ham ki paçcah yinay. Davıyəs havnara lavşıudı sa şəhərdi "Davuddu şəhər" xhur tur linsər. Hamı ma midi şəhər Yerusəlimədi sa tərəfdi, Yerusəlimədi sa paykal mabanə vii.

Havdı vaxtıdı yıq'amə Yinçid xal hələ hür dişnay.
Yevreyəşdi xalq'ıdırə hatxıdı, maitənə uixuy cıqıma,
nəstədkal q'urbanmar akanay.

10

Davud peyğambar haımmaışai Yinçi inamışdi, Yinçidi
rııqııı haiq'dıkal, Süleyman peyğambar ki, cidi did
Davud peyğambaraskal Rəbbim qhıqanay. Ama ci
hələ q'urbanmar nəsdədkal midi hatxıdı cıqıma yıkır
hutxha haanay.

Sa vaxtıra Süleyman paççahara q'urbanmar haas
xhur Givona ruxhuy şəhərdə ruıq'uur. Havdı vaxtıra
havda ən q'uxhud səcdəgah yiınay. Midi səcdəgaha
hupxha vaas hağzır q'urban vınts'ar.

Givona saxıdə yuişai Süleyman peyğambaras
nəq'ixhdə Rəbbim ğaqvar. Yinçirə Süleyman
peyğambarada ruxhur:

– Ğvas şiv yıqadə yədiqır yaığ, yic ğvas vıs.

Süleyman peyğambarara ruxhur:

- Ğudu g'ul, yixhdi did Davud haimmaışə maıtdı yik'ixhvan Ğvaa inamişdi yiinay. Havnala ki Ğuc havnas aıkkadı xeyirxahvaldı havır. Ya Rəbbim, Ğu yixhdi Yiniş, yi Ğudu g'ulluxçi yii. Hamı ki Ğuc yii diddi taxtıdı paçcahnə sağır. Ama yi hələ bala cavan yii. Şiv haasdə, şiv çaasdə hats'aş. Yi Ğudu g'ul, Ğuc kaığavşıdı yevreyəşdi xalq'ıdıdı, say-haisab dişdı caimaıatdidi yiiq'ayı yii. Hamı Ğuc yəs havsadı hikmit, başarıx yiy ki, yıxıd-pisid hats'ır, Ğudu xalq'ıdı hüküm vaas vişixh. Madıd cürnə midi Ğudu aıkkadı xalq' halda əbəliyis viç'əddə?

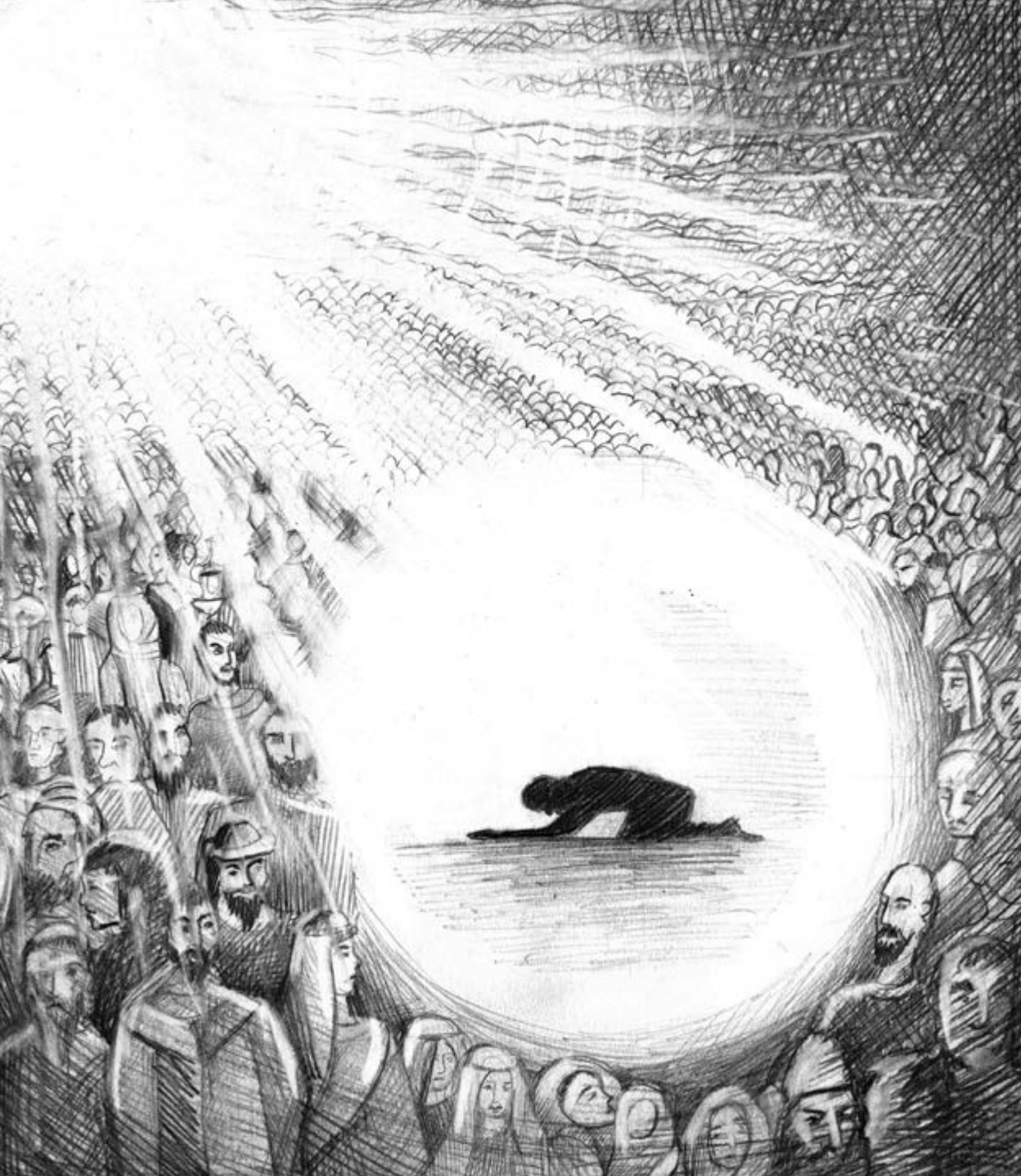
Süleyman peyğambarad mid istəğ Xudavəs xvaşə yişir.

Yinçirə ruxhur:

12

– Ğuc qhu ğuc-ğvas baladı uımuır, var-devlət, düşmanaşis ülüm çaiğır, havmıdı əvəzinə aıq'ılınə, haiq'dı havın badannə başarıx yaiğair, yic ğvas yıqay ğvas bis yii. Yic ğvas havsad yiknə aıq'il vınts'ar ki, ğukaldı nə ğvala g'abağa yişir diş, nə ğvala xhala yıkıs diş. Havnala savahi ğuc yədıqı çaiğiid var-devlətnə, hürmət ki ğvas bis vii. Ğudu uımuırdidi əxira yıq'amə paççaşaşdi yıiq'arı ğukaldı huşnə yıkıs diş. Əqər ğuc ki didəkal yəs yik'idıqınnə g'ullux havır, Yixhdi raiqh faqhınə havınə ğudu Yic uımuır xülüxə vaas vii.

Süleyman peyğambar nəq'ikla kiqhırxhur, kaqhar ki, cidə mid kəlimətbır Rəbimmərə nəq'ixhdə huxhur yii.

Xhələ Yerusəlimə qhirq'ır. Xudavəndəs maitdib sanduxadı² g'abağa luzur, balad madıd q'urbanmar vır. Minala xhala cidi sinə əyyanaşis g'unaxlığ kivr.

15

² *Maitdi sandux*: Yinçirə yevreyəşdi xalq'ıdıs kixhid g'aydəbır ad sandux.

Süleyman peyğambarara q'uindi
xıdınnadı haıq' vaar

Sa yığa q'vair pisdi riiqhai adı xhıdıldı Süleyman paççahadı yanada aırğuir.

18

Xhıılaişikla sanara ruxhur:

– Ya paççah! Yi nə midi xhıdıldı sa xala adalkar. Sa yığa midi xhıdıldı ki xala adə yaxda xınıx yişir. Minalaxhala, xhibid ruxhuy yığa xhala minaxda ki xınıx yişir. Xala yuiqhnar q'var diinay. Yaıxçuilə g'eyri huşnə adışnay. Naıxais midi xhıdıldı sarxıdə, cis ki çats'anə xınıx alda lirixhur, xınıx yiq'ir. Yuiş yəriyəs midi xhıdıldı luqhurzur, havdı vaxtıra yi sarxır riinay. Minara lurzur yixhdi xınıx cidi g'ucağa laşuir, cidi yiq'idi xınıx ma yixhdi ğucağa insər. Yaıkvas xınıx kağas xhur lurzudə karqhır ki, xınıx yiq'ir yii. Ama xhələ yıxanə karqhıdə yəs hats'ır ki, midi yaxda yişidi xınıx diş.

Çindi bəxhdi xhidinnara ma ruxhur:

– Va', saǵnə arkıdı xınıx yixhdi yii, yiq'idi ma ğudu yii.

Ama süftədədi xhidinnara ruxhur:

– Va'! Yiq'idi xınıx ğudu yii, il adı ma yixhdi yii!

Paççahadı g'abağa minmıra misə huıcaıtbır haanay.

Paççahara ruxhur:

– Sanara ruxhur il adı xınıx yixhdi yii, yiq'ıdı ğudu yii; çınara ma ruxhur va', yiq'idi xınıx ğudu yii, il adı yixhdi yii.

Xhələ paççahara ruxhur:

– Yədə sa kapır haka.

Paççahas sa kapır yıt'q'ır hints'ar.

Paççahara ruxhur:

– İl adı xınıx q'uındıxdil kval ha', surud midi xıdınnas, surud ki çindi xıdınnas yiy.

Xınıxıda il adı xıdınnas cidi xınıxıdı badannə yik' hutxhunura paççahada ruxhur:

– Ya paççah, il adı xınıx havnas yiy, ama yiq'ə ma'.

Çindi bəxhdi xıdınnara ma ruxhur:

– Sata nə ğvas nə yəs maıĝuixh, sata q'uındıxdil kval haixh.

Misə yişidə paççahara g'arar vınts'ar:

– İl adı xınıx süftədi xıdınnas qhiy. Xınıx yıq'ə
ma', midi havnadı nin rii.

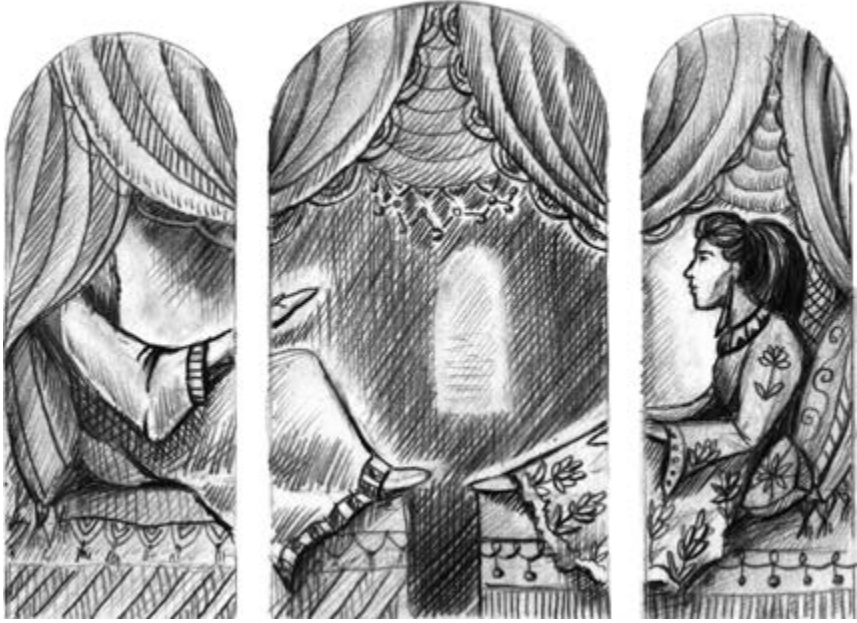
Midi g'arar İsrailə un yit'q'idə, sinmıra paççahas
hürmət vaas kit'k'ir. Havnas güərə ki, midi g'arardık
Yinçirə vıd hikmit kinə yiinay.

Şəbayədi şahzadəyə Suleyman
peyğambarakla ğaqud

Şəbəyədi şahzadəyə Suleyman peyğambaradı
Rəbbimədi turuxhvan vışidi urvuttud unbur
yit'q'idə, çətindi sualmıxhvan midi sınamış haas xhur
airğur. Yerusəlimə aıkkaidi karvanaxhvan airğur.
Dəvəmaşixhvan ətriyat, balad g'izil, masarid g'aş-
daşbır yit'q'ır Suleymanıxhvan cidi yik'ə, fikirdə
adıqhundu zadımıla ixtilatbır haar. Suleyman
peyğambarara minadı sualmıs havsa rahatane
cavabır vır ki, şahzadəyəd səkki sual cavabsızne
atkış.

Şəbəyədi şahzadəyəs Süleyman peyğambarad mid
 hikmət, haas vıd saray, suxhrudu yit'q'id lıiın-raığın,
 sarayədi g'ulluxçiyəşid sut'q'un-luzdun, nukaraşə
 mihmanaşis vaay g'ullux, havamı alda ğad ğadbır,
 Rəbbimədi xala hutxha haas xhur yitq'id q'urbanmar
 ğaqudə mat rişir.

Minara paççahada ruxhur:

- Ğudu kardımıla, ğudu hikmitdilə yixhdi ülküdə yəs un yit'q'ıbır ütkür yişir. Yi midi arğuisduıqhun, yixhdi ulamıxhvan ğaqvana yıq'amə yi inamiş dişnay. Yəs ğaqumud surud zadbır ki, yədə hannirə huxhur diş. Ğuğud hikmət, ğuğud var-devlät yəs un yit'q'ınala ki bala vii. Ğuğud g'ulluxçiyər, nukarar xuşbaxt ilsanar dii. Havnas gürə ki, hair yığa ğudu g'abağa luzdur ğudu hikmimid ubur qhinsər. Ğu inamiş yiidi Yinçis şukur vişixh ki, ğu Cis qhıqara yişir, İsrailədi taxtıdı sağır! Rəbbimərə, İsrailəs viidi muıhuıbaıtdirə, havmıs haiq'di, üpküdü g'arar vın badannə ğu paççahnə sixhir yii.

Şəbəyədi şahzadəyə rə paçça has yuq'du tonala
balad g'izil, balad ətriyat, masarıd daş-g'aşbır bağış
hır. Şəbəyədi şahzadəyə rə Süleyman paçça has
vıdıqhunud ətriyat hələ hannirə yit'q'ır dişnay.

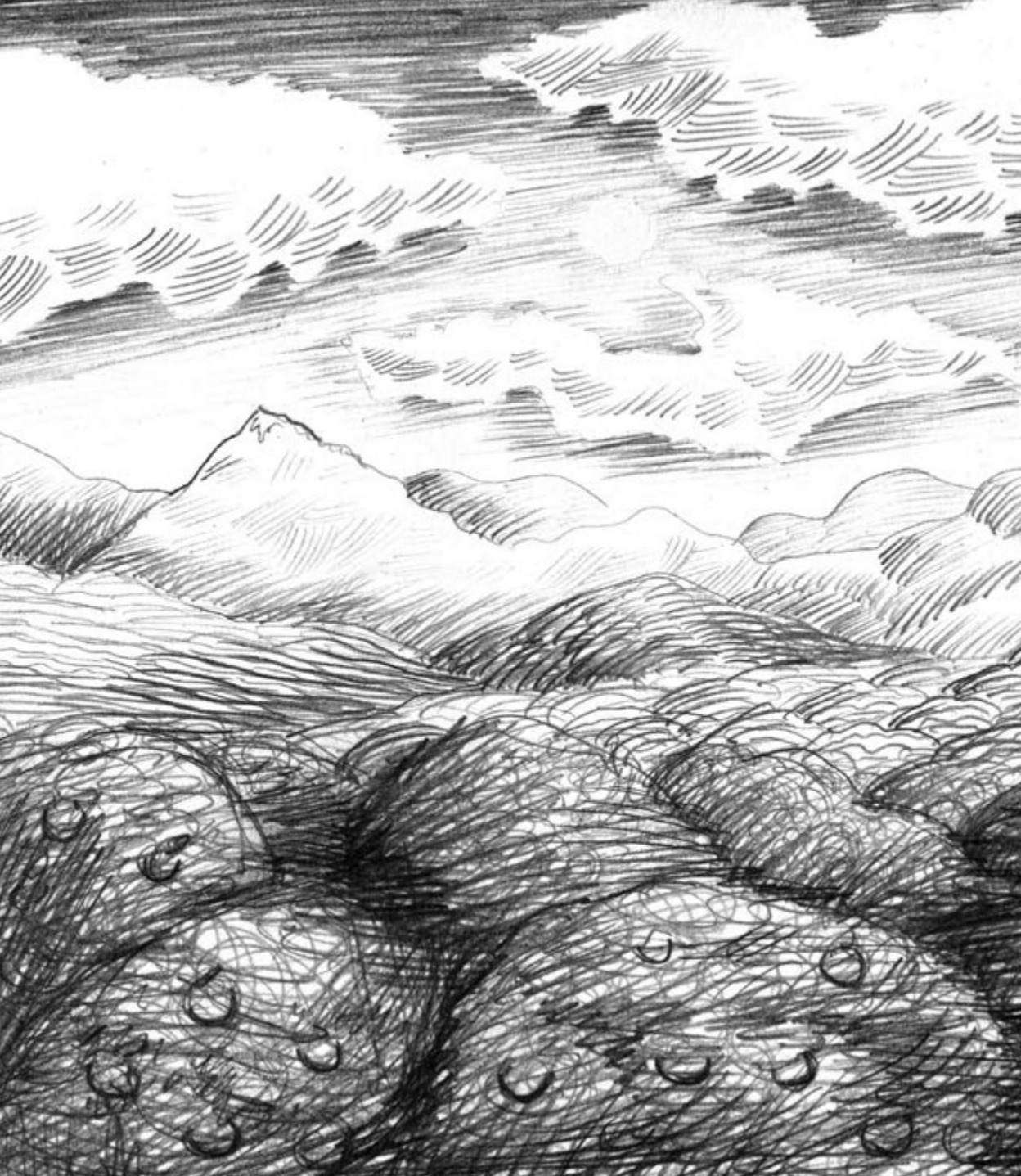
Süleyman paççahara ki, cidi xıladı açuqhvalıxhvan
Şəbayədi şahzadəyəs vıdı zadımıla savahi ci yağıd,
cis yıqay sinə zadbır vır. Minala xhala şahzadə cidi
ilsanaşixhvan qhururğur cidi ülküdə qhırxhır.

İsrailədi paççah Davuddu dix
Süleymanıd məsəlbır

*Kitabadi q'vaid ruxhuy hissidi Süleyman peyğambaradi
hikmitlidi ixtilatmikla kaiğaduıxuir kixhir yii.
Mid ixtilatbır Muqqəddəs kitabmıdı sanakla laıııbur
yii. Midi kitabak ilsanaşis şivsə uımuir sıvıkasdə xhur
balad maıslarııtbır kinə yii. Məsələ, aylə şivsə vişir
vıqar, xınımaşis şivdi uqut-nəsiyət vır vıqar, yiidi
varaxhvan, ilsanaşixhvan şivsə harakat havınıla,
maddıd ki balad məsəlbır q'aliy haas ruıq'uid.
Ama midi kitabadi ən süftədədı movzu, hikmitlivaldı
vii. Hikmitlivaldı sa Yinçidi vii! Yinçirə cidi
hikmitdixhvan dünyə xalq' havır. Havnala ki Ci
xalq' hud sinə zadbır Cidi hikmitdidi g'anundu
tabı yii. İlsanaşə hair sada yıxıd karbır hur üpküdü
q'arar q'abil havıdə Yinçidi hikmitdixhvan sa cıqıda
durııq'uir.*

Hikmit

Hikmitdi leyq'ıdı,

Dərrakə fayidi ilsan, xuşbaxt ilsan yii.

Mibir g'azamış hın,

Gümüşnə safid g'izil g'azamış hınıla ki xeyirli yii.

Havabır ğvada yıqadı masardı q'iymət

Ğadı daş-g'aşaxhvan əvəz haas çuıǵıud.

Hikmitdidi sa xııra xülüxdü umıur,

Sa xııra var-devlətnə hürmət kval vaar.

Hikmitdirə səvidi raiqh,

Üpküdü raiqh vii, salamatdı raiqh vii.

35

Havnasxhvan sıt'anə yişinas,

Cənnətdə adı umıurdidi xukaxhvana³ sıt'anə yişidkal yii.

Hikmitdilə ğara çışidi xuşbaxt ilsan yii.

Rəbbimərə ç'ir Cidi hikmitdixhvan,

Xalbir dərrakeyaxhvan xalq' hır.

Rəbbimədi bilikaxhvan

Ç'iridi q'anık kid xhədbır ç'iridi xhəsila kairqhaiç'ur,

Kıblımık kid xhədbır ki yuğalkal çiri sıtxıir.

³ *Umıurdidi xuk*: Yinçirə cənnətdədi Edənədi bağa yəzidi xukumukla sa, havsadi xuk viinay ki, midi xukadı meyvidııkla liividi yiq'iş, əbədine yəşəmiş ruıq'ur.

Zahmat

Sirkidirə sıl bımıs, xhumara ulamıs şiv sə ki təsir haadə,
Tambalas kar hints'anas ki havsəd təsir haas yii.

Balad məhsul yatsadı qucaxhvan aımailıdə aıǵur.
Yats dişdə axurbır ki maitai vuıruıq'ur.

Vaxtıra ç'iraxh çavıdı tambalada,
Biçinəs ki sa şivqa fayış.

Sada yi, qanmazıdı sa tambaladı t'amladı baǵadı
yanadıqı faıǵayıç'ur.
Yəs ǵaqur ki, sindixdiil kul-maq'val litxhur, masbır
arç'ir yii. Kaqır, yic-yəs fikir havır ki, ülç-biç hur, midi
g'ərardı yirq'ır.

Kardıdı vaxtıra mürgü haanə suq'unəşdə, bəqilə-bəqi
uǵlurkanə, xıl-ǵıl yihir lukur yıqaş. Çinsə, kasıbval
suyǵunçiykal, ehtiyac g'uldurkal ǵva alda aıvǵuis vii.

Kəlimətbır

Şər ilsanaşə daquldu amaltuxhvan
naihıq'dı əbir savaas çəlix haad,
Hıq'dı rıqhdi ilsanaşə ma mızixhvan
midi bəlidıkla azar daar.

Fikir çavır valqay mızirə kapırarakal k'ats' haad,
hikmitlidi mızirə ma zəuxhud ilsanar yıxa qhadaad.

Şəfa hınts'ay mız, cənəttə vii umıurdidi xuk vii,
Daiq'uildi mızirə yiki xal linsəd.

39

Mız uıvıxuis vıurıq'ınada can ki uıxuis ruıq'uid,
Litxhudkal halqanara cidi kəllə bəlidə avxad.

Xvaşdi kəlimətmıra, şana adı itirakal ruıhıdıis itvaldı,
Candıs şaıfaıat hınts'ar.

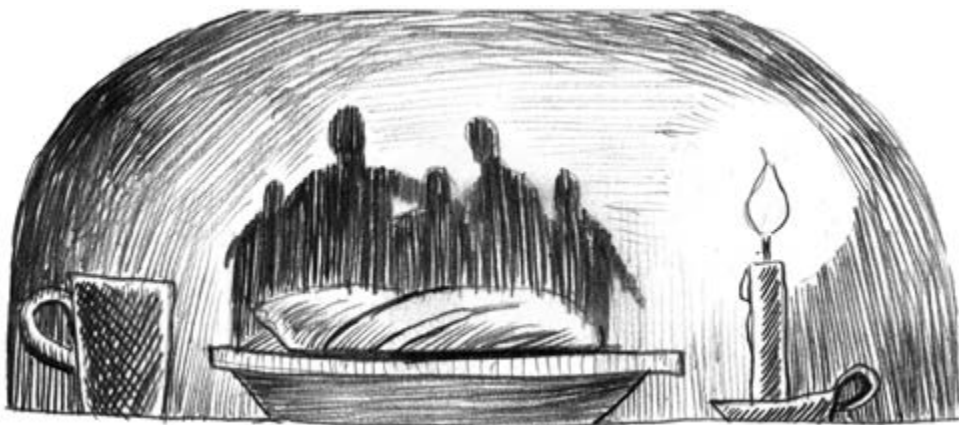

Cıqa ləviq'idə huxhud kəlimətbır,
Gümüşədi rahla adı g'izilədi içirmık kıyırkar.

K'aışainərə küz, usura yalov vaadkal, daıviy varsanara ki,
Havasa daıviy kıvirşə vaad vii.

Hambazvaldı

40

Hambazaxhvan sipiləxhvan xhiv liiin,
Düşmanaxhvan kukdu danayəd g'ovurma liiinilə
yıxa yii.

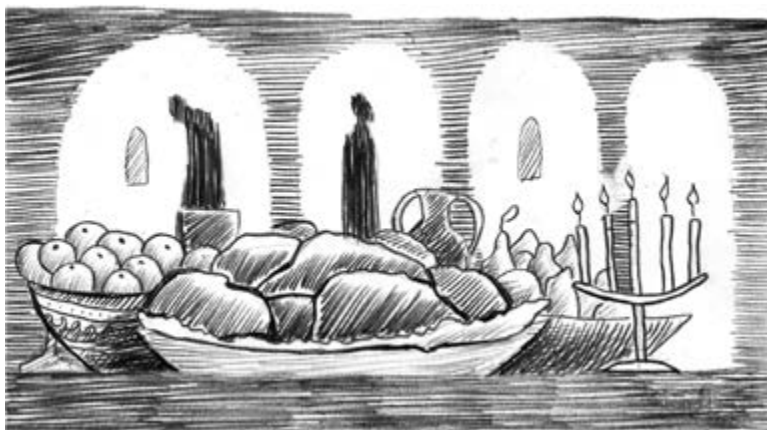
Hambazvaldı vıqanara, pisid karbır k'əsduxa qhaar,
Ts'inənə yik'i qhaanara, dustar sa-sinakla cura daar.

Dust-dustas haimmaışaı qhıqar,
Şui ma pisdi yığadıdı badannə yışidi yii.

Çətinvala irxhudə namərdədi ç'ili arxayin yışin,
Siçidi sılbrı va ya k'ats' ğadı ğili arxayin yışidkal yii.

Ğudu düşman qaişə yinəşdə havnas xhiv kiy,
Xhəd yıqanəşdə xhəd kiy.
Misə hüdə, havdı rıixvalıra hurxhus yii.
Ğvas minad əvəz Rəbbimərə qhivis yii.

41

Dustad yik'idiqınnə haay tühmət,
Düşmanad qhuş-qhuşa lixhir, acirqhır-facirqhınıla
yıxa yii.

Xvaşdi ildirə yik'is ləzət hınts'atkal,
Dustadı nəsiyət ki, ilsındıs məzə vuiruiq'ur.

Aylə

Yıxdı xhıdıldı, ədəmiyədi kəllididi tac vii.

Ədəmiyəd tur kur haay xhıdıldı, q'ırıb siçə haay
k'ats'kal rii.

Daiviyaxhvan-huıcaıtmıxhvan yak-çaim ıley xalıla,
Sa luxma suqhud xhıv ıılənə, salamatıd xal yıxa yii.

Qhail havıdı şuıxhvan üqhütkün, g'alıda adı şəhər
laıvşuınilə çətin yii.

Huıcaıtbır hıın, g'alıdıd rakbır yit'idi güləgkal yii.

43

Naihaiq'ıid huıcaıt haay xhıdınnaxhvan xvaşdi sa xala
yəşəmiş yişinilə,

Tavlududu sa vıta yəşəmiş yişin yıxa yii.

Xınxıs yıxdı uqut-nəsiyət vır, üpküdü raiqh ğavqa
havınə,

Havdı q'asıaı yişidə ki, midi rıiqhıilə iğlirxhus dış.

Var-devlät

Var-devlät di umud yişidi ərəkər,
haiq'di raiqhnə ruiq'uiy ma,
Xhannə yarpaxkal ts'inə qhuiğur.

Var bala yiidi ilsanaşis
cüdüşüd var-devlät ğarıqıruğur
44 Hatxıdı maslımıdı yuiq'arı adı şəhərkal ğavaqvar.

Yıxıd tur baladı var-devlät dilə yıxa yii.
Alxışəs leyix yişin g'izilala, gümüşala yıxa yii.

Balad var-devlät viidinə, sa şivqa dişdi, fağır,
Sa zada sa sinak kidirkar: q'vairsinə Rəbbimərə
ladağıbır dii.

Fağır aıcuıznə ğaqur havnadıqı şiv yiidə faıǵmaıvuiş,
havnadı haiq' faıǵmaıvuiş.
Çün ki Rəbbimərə havmıdı haiq' uıvuıxus vii.
Havmıdıqı sa zad faǵaşıubır Rəbbimərə talan daas dii.

Var-devlət g'azamış vaarsxhur
ğuc-ğvas zulum mava'.
Midi fikirdilə xırıda luza.
Var-devlətdik kaqhanə lumarz,
çün ki, havdu saddaxhvan q'anatbır paydə yişir,
G'acirkal xalıı laqhaxvas yii.

Sabır

Vaıxtaı qhail laıvıç'ıuy daıvııy avxad vii,
Sabırlıyərə ma, arabır ütkə qhaar.

İqıtvalıla, sabırlıval yıxa vii.
Qhail laıvç'ıun g'alib yışın, sa şəhərđi g'alib yışınılə
yıxa yii.

Sabırdıxhvan paççah ki inamiş haas ruıq'ıud,
İtdi mızirə q'ırıbır ki q'at' haad.

Cid q'ail laıvç'ıun uıxuis çuığuy ilsan, haisırbır,
Masbır madişdi, valxudu şəhərdık kiyirkar.

Kitabak kibır

Süftədəd kəlimət	5
Süleyman peyğambaras Yıncıdi pay	7
Süleyman peyğambarara q'ııdı xıdınnadı haıq' vaar	17
Şəbayədi şahzadəyəs Süleyman peyğambarakla ğaqud	23
İsrailədi paççah Davuddu dix Süleymanıd məsəlbır	31
Hikmit	35
Zalıhmat	36
Kəlimətbır	39
Hambazvaldı	40
Aylə	43
Var-devlət	44
Sabır	46

